

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 32/2014

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Anne-Lotte Gulbrandsen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter
forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt
kompensasjonsordning.

Beslutningsdato: 24. august 2015

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Mille Haslund Mellbye
Claus Brynildsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas til følge. Saksomkostninger for
behandlingen av saken i klageomgangen dekkes
fullt ut.

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) § 4a.

██████████, født ██████████, tjenestegjorde i ██████████ i 13 måneder i perioden ██████████ og fra mai ██████████ til november ██████████. Skadelidte tok utdanning i Forsvaret etter videregående. De første 6 måneder under tjenesten i ██████████, var han i ██████████, deretter i den amerikanske divisjonsstaben i ██████████ som ██████████. I januar ██████████ kom skadelidte tilbake til ██████████ og ██████████ først som ██████████, så ██████████ og endelig sjef for ██████████. Skadelidte reiste i mai ██████████ til ██████████ igjen. Han var først i ██████████ i seks måneder og jobbet med ██████████. Etter seks måneder ble han flyttet til hovedkvarteret i ██████████ som ██████████ på ██████████. Skadelidte kom hjem i november ██████████, og startet å jobbe ved ██████████ ved ██████████. Han jobbet der til han ble syk i mai ██████████. I august ██████████ skulle han begynt i ny jobb i ██████████ som ██████████.

Skadelidte har fra 1. januar ██████████ fått innvilget uførepensjon etter en uføregrad på 100%. Skaden er godkjent som yrkesskade.

Det er 10. april 2012 utarbeidet en spesialisterklæring fra spesialist i psykiatri, Peter Gravgaard i anledning saken. Dr. Gravgaard konkluderer med at skadelidte har et typisk symptombilde forenlig med diagnosen F25.1 Schizoaftaktiv lidelse, depressiv type. Han vurderer skadelidte dithen at skadelidtes tilstand ikke er og heller ikke har vært forenlig med diagnosen F43.1 Posttraumatisk stresslidelse. Dr. Gravgaard vurderer at tjenestens betydning for skadelidtes senere schizoaftaktive lidelse å være 25%. Dr. Gravgaard vurderer at skadelidte har en medisinsk invaliditet på 40%.

Dr. Gravgaard har avgitt en tilleggserklæring i saken hvor han opprettholder sine tidligere konklusjoner.

Det foreligger ytterligere tre spesialisterklæringer i saken. Psykiater Ragnhild Steen har 6. mai 2010 avgitt en erklæring etter forespørsel fra NAV ██████████. Hun konkluderer med at det er en klar årsakssammenheng mellom skadelidtes psykiske lidelser og traumer under utenlandstjenesten. Psykiater Pål Herlofsen har 24. november 2008 avgitt en erklæring etter henvisning fra fastlege vedrørende spørsmål om yrkesskade. Herlofsen konkluderer med at det er årsakssammenheng mellom utenlandstjenesten og skadelidtes psykiske lidelser. Videre har skadelidte på eget initiativ innhentet spesialisterklæring fra dr. Falkum. Falkum konkluderer med at det er mer enn 50 % for at skadelidtes psykiske lidelser oppstod som en følge av belastningene som tjenestegjøringen i ██████████ medførte.

Skadelidte har tidligere fått innvilget full kompensasjon etter forskriften Del I (35 G) ved SPKs vedtak av 12. juni 2013 med fradrag for tidligere utbetalt billighetserstatning. Skadelidte fikk ved SPKs vedtak av 10. juni 2014 avslag på søknad om kompensasjon etter forskriften Del II § 4a. Begrunnelsen bygger på at det ikke er funnet sannsynliggjort at det er årsakssammenheng mellom tjenesten og skadelidtes uførhet. Advokat Gulbrandsen har i brev av 8. august 2014 påklaget vedtaket på vegne av skadelidte. Klagen bygger på at skadelidte hevder å ha sannsynliggjort at han har en psykisk belastningsskade som følge av deltakelse i internasjonal

operasjon, og som har ført til hans fulle ervervsuførhet. SPK har ikke funnet grunn til å omgjøre sitt vedtak, og saken er derfor oversendt til Nemnda for klagehandling.

Skadelidte møtte for nemnda sammen med sin advokat.

2. Nemndas vurdering

Krav på kompensasjon etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning, forutsetter at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon, samt at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet, jf. forskriften § 3 første ledd. Det legges til grunn at skadelidte har en psykisk lidelse i form av schizoaffektiv lidelse.

Skadelidte har tidligere fått full kompensasjon etter forskriften Del I (35 G). Spørsmålet for nemnda er om skadelidtes psykiske lidelser kan knyttes til tjenesten og om skadelidte dermed har krav på kompensasjon etter forskriften Del II (65 G). Etter forskriften Del II gjelder det alminnelig krav til bevis i motsetning til kravene under 35G-ordningen, hvor det er lempeligere krav til bevis.

Kravene til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil tjenesten være årsak til skadelidtes psykiske plager dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for skadens inntreden. Det er skadelidt som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. eksempelvis Rt. 1992 s. 64. Det må foreligge både faktisk og rettslig årsakssammenheng.

Nemnda ser først på om det foreligger faktisk årsakssammenheng.

Nemnda har tidligere behandlet utviklingen av schizofreni i forbindelse med tjeneste. Det vises til vedtakene i sak 40/2011, i sak 13/2012 og sak 14/2013. Fra sak 40/2011 hitsettes:

«Slik nemnda ser det, reiser saken for det første spørsmål ved om tjenesten utløste schizofrenilidelsen eller om denne ville ha utviklet seg uansett. Forutsatt at schizofrenilidelsen er utløst av hendelser under tjenesten, er nemnda av den oppfatning at lidelsen må defineres som en psykisk belastningslidelse, jf. forskriften § 3. Det medfører at skadelidte da i utgangspunktet vil kunne være berettiget til kompensasjon. Det forutsetter dog at det foreligger faktisk og rettslig årsakssammenheng mellom tjenesten og utviklingen av schizofreni. Oppstår schizofrenien i faktisk tidsmessig sammenheng med tjenesten uten at det er hendelser under tjenesten som har utløst den, er det ikke tjenesten som er årsak. Tjenesten må således ha hatt skadeevne, og denne må ha realisert seg i form av schizofreni. Skyldes utviklingen av schizofreni at skadelidte har vært særlig mottakelig, må det videre vurderes om denne disposisjonen har vært en vesentlig og aktivt virkende årsaksfaktor ved utviklingen av den aktuelle lidelse, slik at den skal hensyntas. Det må videre vurderes om utvikling av schizofreni er en adekvat skadefølge av tjenesten».

Det må således være en nær tidsmessig sammenheng mellom tjenesten og utviklingen av den schizofrene lidelsen. Der lidelsen utløses under tjenesten eller i umiddelbar tilknytning til tjenesten, og symptomene er knyttet til forhold under tjenesten, er det naturlig å knytte ansvar til den.

Det foreligger fire spesialisterklæringer i saken. Dr. Gravgaard konkluderer i sin spesialisterklæring med at det ikke er sannsynliggjort at det er årsakssammenheng mellom skadelidtes utvikling av schizoaffektiv lidelse og tjenesten. Dr. Gravgaard har i sin vurdering vektlagt at det ikke foreligger noen tidsnær dokumentasjon på at skadelidte hadde vanskeligheter under tjenesten, og at første indikasjon på dette kommer først 1,5 år etter hjemkomsten fra [REDACTED]. Videre vektlegger dr. Gravgaard at skadelidte har vært arvelig disponert for alvorlige psykiske lidelser. I følge dr. Gravgaards vurdering ville skadelidte utviklet en schizoaffektiv lidelse også uten tjenesten i [REDACTED].

Dr. Gravgaards vurdering av årsaksspørsmålet, avviker fra de andre foreliggende spesialisterklæringene, som alle konkluderer med at det er årsakssammenheng mellom skadelidtes psykiske lidelser og tjenesten i [REDACTED].

SPK har vektlagt Gravgaards erklæring i sin vurdering, og vurdert at det er andre belastninger enn tjenesten som foranlediget sykdomsutbruddet. SPK finner derfor at tjenesten ikke har vært en nødvendig betingelse for uførheten.

Selv om utbruddet av psykose skjer først 1,5 år etter tjenesten, er nemnda av den oppfatning at det ikke kan sees bort ifra at skadelidte gradvis i tiden etter tjenesten har utviklet den schizoaffektive lidelsen, og at denne kulminerte i [REDACTED] og medførte innleggelse. Etter nemndas syn er det åpenbart at skadelidte har hatt flere symptomer på PTSD etter tjenesten, selv om han ikke oppfyller samtlige diagnosekriterier for denne lidelsen. Disse symptomene har vært med på å bygge opp under og forsterket hans schizoaffektive lidelse. Etter nemndas syn fremstår videre skadelidtes sykdomssymptomer, i likhet med nemndas vedtak i sak 40/2011, som sterkt knyttet opp til forhold under tjenesten i [REDACTED]. I den forbindelse viser nemnda til dr. Gravgaards erklæring hvorfra det hitsettes:

«Noe som taler for en ikke uvesentlig betydning av oppholdet i [REDACTED] – og spesielt de siste 13 måneder – er at skadelidte jobbet som etterretningsoffiser. Innholdet i skadelidtes senere psykose har da også betydelig grad referanse til oppholdet og arbeidet i [REDACTED].»

Selv om tjenesten har vært en utløsende årsak for utviklingen av den schizoaffektive lidelsen, vil den ikke være en nødvendig betingelse dersom skadelidte uansett ville utviklet lidelsen. Det er her viktig å trekke opp en grense mellom det å etablere et ansvar basert på at tjenesten utløste lidelsen, og om eventuelt etterfølgende realisering av lidelsen danner grunnlag for å begrense ansvaret. En begrensning i ansvaret er det skadevolder som bærer bevisbyrden for, jf. Rt. 1999 s. 1473.

Dr. Gravgaard har i sin erklæring vist til at det generelt sett er en betydelig arvelig disposisjon for schizoaffektive lidelser, og at skadelidte har en arvelig disposisjon for alvorlige psykiske lidelser. Ut i fra den foreliggende dokumentasjon, er nemndas syn at skadelidte har en arvelig komponent for utvikling av psykiske lidelser, men dette er knyttet til depresjoner og ikke til den schizoaffektive lidelsen. Skadelidte har hatt en disposisjon for utvikling av depressive symptomer og har ved enkelte anledninger slitt med depresjon. Dette har også flere familiemedlemmer slitt med, uten at det har medført uførhet for noen av dem. Depresjonen har vært knyttet til konkrete livshendelser og har vært kurerbar. Den genetiske disposisjonen er etter nemndas syn derfor av mindre alvorlig grad enn det dr. Gravgaard har lagt til grunn i sin vurdering. Skadelidte ville sannsynligvis hatt depressive episoder, men det er ikke holdepunkter i dokumentasjonen for at skadelidte ville ha utviklet en schizoaffektiv lidelse av slikt omfang dersom man tenker tjenesten borte. Etter nemndas syn er SPKs vurdering av at

det er andre alternative årsaker til skadelidtes sykdomsutbrudd, ikke tilstrekkelig sannsynliggjort.

Nemnda finner derfor at tjenesten har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for skadelidtes psykiske lidelse.

Det er videre et vilkår for erstatningsansvar at årsakssammenhengen er adekvat. Sentralt i en adekvat årsaksvurdering står spørsmålet om skaden er en så upåregnelig, fjern og avledet følge av den skadevoldende handling at det ikke er rimelig å knytte ansvar til den, jf. bl.a. Rt. 2007 s. 172. I dommen kom Høyesterett til at det ikke var grunnlag for ansvar, idet sykdommen ikke ble ansett å stå i en nær og umiddelbar forbindelse med selve ulykken. Saken dreide seg om et fall fra stor høyde. Høyesterett kom til at det forelå faktisk årsakssammenheng. Imidlertid var ikke skadefølgen i form av schizofreni ansett å være adekvat. Det var ikke selve fallulykken som medførte utvikling av sykdommen, men de etterfølgende negative konsekvensene ulykken hadde for den skadelidte. I dommen uttaler Høyesterett blant annet:

«Ved dette fjernet sykdomsforløpet seg markert fra ulykken. As sykdom står således ikke i noen nær og umiddelbar forbindelse med selve ulykken – det dreier seg om et avledet og utpreget indirekte årsaksforhold. Det er også grunn til å tro at sykdomsutviklingen i ikke uvesentlig grad ble påvirket av samlivsbruddet – en utenforliggende faktor som ikke sto i noen sammenheng med ulykken. Alt i alt fremstår As schizofreni som en så upåregnelig, fjern og indirekte følge av ulykken, at det etter mitt syn ikke er rimelig å knytte ansvar til den» (69).

Etter nemndas syn skiller den foreliggende sak seg fra dette. Det gikk ca. halvannet år fra tjenesten før utbruddet av psykosen. Forut for sykdomsutbruddet hadde skadelidte flere symptomer på PTSD, som bygget opp under det senere utbruddet av psykose og schizoaffectiv lidelse. Skadelidte har selv beskrevet tjenesten som hard og han har under tjeneste og etter oppebåret symptomer på psykisk belastningslidelse som kulminerte med psykose halvannet år etterpå. Det foreligger få holdepunkter for at skadelidtes sykdomsutvikling ble påvirket av andre utenforliggende årsaker, slik tilfelle var i Rt. 2007 s. 172. For nemnda fremstår skadelidtes utvikling av schizoaffectiv lidelse som en ikke upåregnelig skadefølge av tjenesten.

Etter forskriften § 3 er det også et vilkår at den tjenesteutløste psykiske skaden har medført en varig ervervsmessig uførhet hos skadelidte. Etter nemndas syn er det åpenbart skadelidtes schizoaffective lidelse som har medført at han er 100% ervervsmessig ufør i dag.

Konsekvensen av dette er skadelidte har krav på full kompensasjon tilsvarende 65 G etter forskriften Del II, med fradrag for tidligere utbetalt kompensasjon og billighetserstatning.

For klageomgangen har advokat Gulbrandsen fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand på totalt kr. 54.000,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 24 timer for forberedelse og fremmøte. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Etter nemndas syn er salærkravet høyt, men saken har et svært omfattende faktum og det foreligger flere spesialisterklæringer. Kravet dekkes derfor i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas til følge. Skadelidte har krav på maksimal kompensasjon tilsvarende 65 G. Tidligere utbetalt billighetserstatning og kompensasjon etter forskriften skal gå til fradrag ved utbetalingen.

Utgifter til juridisk bistand i klagebehandlingen dekkes med kr. 54.000,- inkl.mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 6. oktober 2015

Anne Stine Eger Mollestad
Klagenemndas leder